

21.5.2017 Sobotka – hrad Kost – údolí Plakánek a zpět

Vypadá to, že bude dnes hezky – přesto, že předpověď počasí říkála něco jiného. Trochu si přivstaneme a již po osmé hodině vyrážíme na cestu. Cílem je městečko Sobotka na prahu Českého ráje. Historické centrum města bylo v roce 1990 vyhlášeno městskou památkovou zónou.



Parkujeme na hlavním docela půvabném Náměstí Míru. V jeho centru stojí sousoší Panny Marie z let 1742-1746. Historické jádro města i některá předměstí si dodnes uchovaly historickou urbanistickou strukturu s mimořádně velkým počtem maloměstských přízemních i patrových roubených domů z konce 18. a počátku 19. století.



Z domů, které lemují čtvercové náměstí, si zaslouží pozornost stará radnice z konce 16. Století.





Hned vedle radnice stojí rodný dům Fráni Šrámka, v němž je turistické informační středisko.



NV západním rohu náměstí nás zaujme unikátní Gansův dům s roubenou podsíní a pavlačí.



Pěkným příkladem roubené architektury je i Šolcův statek - starobylý roubený dům je vzácně zachovalá venkovská usedlost z roku 1811. Nachází se v proluce Šolcovy ulice, nedaleko soboteckého náměstí. Roku 1838 se v něm narodil český básník Václav Šolc. Dnes je zde galerie a lapidárium.





Další soboteckou památkou je zdejší kostel sv. Maří Magdalény. Tento pozdně gotický síňový chrám byl postaven v letech 1590-1596. Na místě staršího dřevěného kostela jej vybudoval Petr Vlach z Medulánu – tedy z Milána. Donátorem stavby byl Oldřich Felix z Lobkovic, který – spolu se svým synem Václavem – věnoval kostelu mnoho cenností, například zlatou gotickou monstranci nebo bohatě ilustrovaný a zdobený graduál. Kostel je dnes již tak trošku směsicí všech možných slohů, protože věž je renesanční, její zastřešení empírové a mobiliář chrámu barokní



V presbytáři kostela se nacházejí tři zajímavé renesanční náhrobky lobkovických dětí, které se později staly inspirací pro vznik Gutfreundova sousoší Babička s vnoučaty v Babiččině údolí.



Nad obcí se tyčí nevysoký zalesněný vrcholek ozdobený od 17. století zajímavým zámek **Humprechtem**.

Cestou k zámku nejprve projdeme místním hřbitovem, kde je pohřben Fráňa Šrámek



Chvíli postojíme u jeho hrobu a obdivujeme nádherný výhled na věž kostela a centrum Sobotky. Kousek cesty stoupáme do kopce Palánek a po chvíli už se před námi objeví zámek Humprecht.



Atypicky řešená stavba s kruhovým půdorysem, jejíž architektura nemá v Evropě obdoby, je navíc ozdobena muslimským půlměsícem, který v roce 1829 vystřídal původní kříž.



Proč se tak stalo, není docela jasné, ale povídá se, že tak učinila rodina Černínů po návratu z Turecka.



Humprecht je barokním loveckým zámekem, stojí na čedičovém vrchu a má elipsovité půdorys. V letech 1666-1672

dal zámek postavit známý barokní kavalír Jan Humprecht Černín z Chudenic, vyslanec v Benátkách, císařův dvořan a důvěrník. Stavba byla dokončena roku 1668 a zámek dostal po svém zakladateli jméno Humprechtsberk, což se postupem doby v běžné komunikaci zkrátilo na Humprecht.



Stavbu projektoval známý pražský architekt italského původu Carlo Lurago jako volnou parafrázi na Galantskou věž v Istanbulu.

Černínové využívali Humprecht jako místo odpočinku a výchozí bod pro honitbu. V roce 1738 koupil zámek Václav Kazimír Netolický z Eisenberka a jeho rod vlastnil Humprecht až do roku 1872, kdy jej získal Flaminio Cavaliere dal Borgo. Zámek tehdy chátral a v roce 1926 byl v rámci pozemkové reformy převeden městu Sobotka. Zámek byl opraven a dodnes je v majetku města.

Historii Humprechtu proslavila nemilá událost. Na svatého Petra a Pavla roku 1678 do zámku za jediné bouřky udeřil čtyřikrát blesk. Jan Černín jej ale nechal opět opravit.



Je to opravdu pozoruhodná stavba ozdobená tureckým půlměsícem, s unikátní hodovní síní vysokou 16 metrů. Vznikl tak akustický sál, který v Evropě nemá obdoby. Dnes je objekt obklopený parkem, jenž na jaře zdobí koberce sasaneček, hluchavek i vzácných orchidejí, přístupný veřejnosti.



Od Humprechtu se vracíme zpět na hlavní cestu a vydáváme se směrem ke hradu Kost. Nejprve dorazíme do půvabné vesničky **Vesec**. Kdy byla obec Vesec založena se neví přesně. Ale bylo to brzy po tom, když se městečko Sobotka stalo sídelním místem jedné linie panů z Vartenberka.

Po husitských válkách Vesec patrně zpustla a další zprávy o vsi jsou až z doby josefínské, to je z konce 18. století.

Dnes má obec 25 popisných čísel a 26 stálých obyvatel. Polovinu chalup vlastní chalupáři.



Zástavba je rozložena kolem nepříliš pravidelné návsi s rybníčkem. Vesec představuje unikátně dochovaný soubor roubených usedlostí s převážně patrovými domy soboteckého typu většinou z konce 18. a počátku 19. století. Řada domů byla upravena na přelomu 19. a 20. století. V mnoha usedlostech jsou zachované velké stodoly na konci dvorů a další

hospodářské stavby. Vesnice patří mezi nejznámější a nejcennější soubory lidové architektury v českých zemích.

Ozdobou návsi je nádherné dílo lidového umělce Josefa Zemana ze Žernova - socha Nejsvětější trojice, kde Bůh otec klečí na zeměkouli. Na dříku je reliéf sv. Starosty, dcery krále portugalského. Byla to panna, která se chtěla zasnoubit jen Kristu. Když ji chtěl její královský otec vdát, prosila Boha, aby ji zohavil a ráno se probudila s plnovousem. Za to ji dal král ukřižovat.



Reliéf ve Vesci je pokračováním legendy. Kdysi prý byl kolem sochy Starosty veden na popravu nevinně obviněný houslista. Prosil sv. Starostu, aby mu pomohla a tu k údivu všech z nohy kamenné sochy spadl střevoček. Houslista klečící u sv. Starosty a udiveně se rozhlížející po překvapených divácích je zachycen na reliéfu. Zastavte se i Vy, protože podobnou legendu můžete spatřit pouze na Pražském Hradě a v Srbské Lužici.

U silnice při vjezdu do obce se zastavíme u železného kříže na pískovcovém podstavci. Ještě v roce 1935 byl i kříž pískovcový a stál s podstavcem na druhé straně silnice. Kříž stál na původním místě prokazatelně už v roce 1859, kdy u něj byla zasazena lípa a kříž byl v té době také opravován. Další oprava byla provedena na náklady žida Ganse, který povozem kříž v devadesátých letech 19. století povalil a rozlomil. Další újmu kříž utrpěl ve válečných letech

1914 - 1918 a tak ho v roce 1929 obec nechala opravit. Postupem času však byl kříž z pískovce už tak zničený, že byl nahrazen křížem železným, který věnoval pan Josef Macoun.



Železný kříž pochází původně z pomníku na hřbitově v Nepřivěci. Mezitím uschla i lípa.



A jelikož zůstal kříž u silnice bez ochrany, byl několikrát vyvrácen, přičemž nepomohlo ani umístění patníků či svodidel. Až kolem roku 1995 byl kříž přemístěn na druhou stranu silnice, kde stojí uchráněn před automobily dodnes.

Vesec je pomyslným hlavním stanem filmařů, ať už českých nebo zahraničních. Zachovalé stavby lidové architektury filmaře lákají stejně jako snadná dostupnost z hlavního města. To do budoucna Vesec předurčuje k dalším natáčecím frekvencím. Byly zde natočeny např. tyto filmy a pohádky: Přijela k nám pouť, Jak dostat tatínka do polepšovny, Léto, Jára Cimrman ležící, spící nebo S čerty nejsou žerty.



A z Vesce je to už jenom skok ke hradu Kost. Je nádherně položený – fakt to údolí s hradem nemá chybu !!



Stojí na mohutném pískovcovém ostrohu. Byl vybudován v polovině 14. století ve stejné době jako Karlštejn. Původ hradu se datuje do 13. století a stavba byla pravděpodobně započata Benešem z Wartenberka, který nechal postavit dlouhý sál a věž jako obrannou pevnost. Po roce 1370 byl Petrem z Vanrtenberka radikálně přestavěn. Hrad pak dále vlastnil

rod pánů z Házmburka, Šelmberkové, Biberštejnové, kteří ho rozšířili a renesančně přestavěli.



Za Lobkoviců okolo přelomu třetí a čtvrté čtvrtiny 16. století vznikla celá jižní část dnešního areálu včetně hospodářských budov s pivovarem. Na velkou přestavbu se chystal také

Albrecht z Valdštejna, který byl ale před samotným provedením zavražděn. Svoji rezidenční funkci ztratil hrad roku 1590 s posledním zde bydlícím majitelem Oldřichem Felixem z Lobkovic (1580 – 1590), dále zde byla již jen správa panství s byty úředníků a dalších zaměstnanců. Roku 1635 hrad vyhořel. Když jej vlastnil rod Černínů, chátral a mnoho pokojů bylo používáno jako sýpka. Někdejší pevnost pak koupil rod Netolických. Anna Marie dal Borgo Netolická si vzala Norberta Kinského, jehož potomci jsou dnešními majiteli Kosti.



Nejvýraznější částí hradu je Bílá věž vysoká pět pater lichoběžníkového tvaru. Z jednoho místa pod hradem lze vidět současně všechny čtyři rohy věže. Byla určena k obraně. V předposledním patře bývala místnost s krbem a velkými gotickými okny, která byla útočištěm pro pána hradu v dobách válečného ohrožení. Ještě výše měl svou místnost hlásný, odtud mívával skvělý výhled na všechny přístupové cesty.



Kost má pověst nedobytné pevnosti. Neúspěšně ji prý dobýval i sám Jan Žižka z Trocnova. Hrad velmi utrpěl za třicetileté války a plánovalo se dokonce i jeho zboření. Naštěstí se tak nestalo.



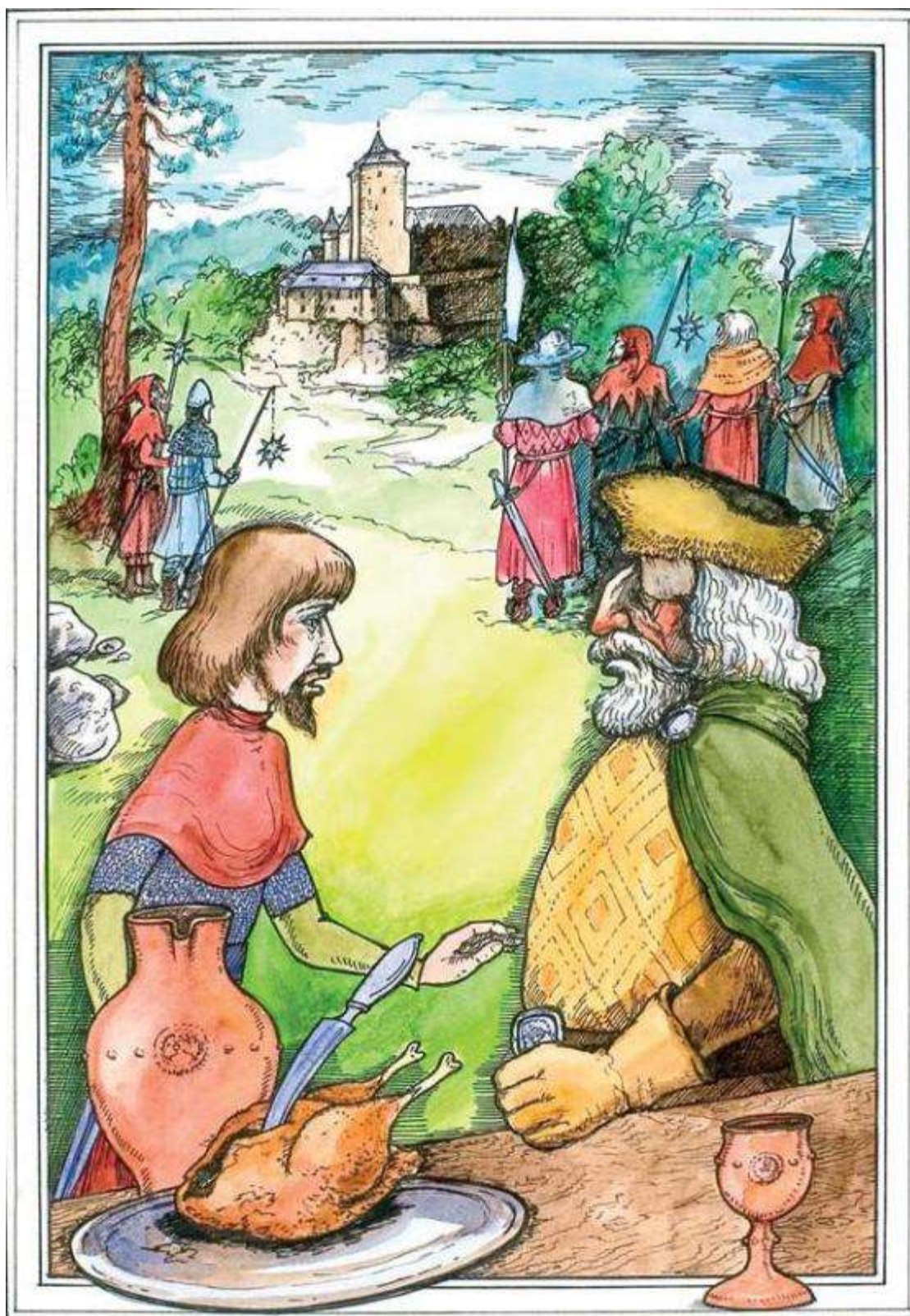
Hrad Kost dnes patří stejně jako zámek Karlova Koruna v Chlumci nad Cidlinou bratrům Giovannimu a Piovi Kinským. Trvale bydlí v Itálii a na své panství v Čechách přijíždějí jednou či dvakrát do měsíce. V České republice funguje společnost Kinský dal Borgo, která veškerý jejich zdejší majetek spravuje.



Legendy o hradu

Jméno hradu Kosti vrtá nejednomu zvědavému turistovi hlavou. Není divu, že si lidé začali vymýšlet nejrůznější historky, jak jej mohla pevnost získat. Nejznámější, ale nepravdivý příběh vypráví o době, kdy Jen Žižka z Trocnova obléhal hrad.





Povídá se, že za husitských válek se Žižka dostal až ke Kosti. Už to bylo nějaký čas, co jeho vojáci marně útočili na mohutné hradby. Pánové z Kosti neúnavně odráželi nové a nové útoky, až si jednooký velitel uvědomil, že silou nic nezmuže. Rozhodl se nechat posádku hradu vyhladovět a zaútočit, až půlka pomře a druhá bude tak zbědovaná, že se nezvedne na nohy, natož aby vzala do rukou zbraně. Husitské vojsko rozložilo tábor v údolí a zpřísnilo

stráž. Číhali na kohokoli, kdo by se chtěl z hradu dostat ven. Pochmurný mrak zkázy se snesl nad Kost a veškerá hradní posádka se chtě nechtě dala na dietu.



Dny a týdny plynuly jako voda, až na Kosti zbyla jediná vepřová hlava a soudek vína. Už už se pán hradu chystal vystrojit si předsmrtnou hostinu, když se v kuchyni našel vychytralý zbrojnoš. Pošeptal něco kuchtíkovi a ten se se smíchem vydal za pánem. Ještě toho večera se na Kosti konala velká slavnost. Posádka si dávala záležet, aby byl cinkot nenaplněných pohárů a řinčení prázdných talířů slyšet široko daleko. Žižkovo vojsko, jenž už bylo dlouhým obléháním znaveno, kroutilo nad veselící hlavou. „Ten náš vůdce má ale pochybnou strategii,“ říkali si a vzpoura byla na spadnutí.



Poslední kapkou byl pro Žižkovy vojáky zdařilý kousek hradního zbrojnoše. Když kostecká posádka začala nad prázdnými mísami omdlávat hladem, přehodil voják přes hradby onu poslední vepřovou hlavu a soudek vína. „Dejte si s námi,“ zavolal na husity. „Máme dost na

celé měsíce!“ Roztrpčené vojsko stanulo proti svému vůdci a jemu nezbylo, než hned ráno odtáhnout.

Když se slunko vyneslo nad obzor, mohli vyhladovělí strážci hradu pozorovat Žižkovy vojáky, skládající stany a vydávající se na ústupu. Povídá se, že velký husita nedokázal opustit hrad v pokoře. Aby ulevil svému hněvu, pravil: „Hrad je tvrdý jak kost, a ta patří jen psu!“ Tenkrát prý hrad dostal své jméno a jeho majiteli byla na památku posledního vepřového vsazena do erbu kančí hlava.

Proč je to nesmysl?

Zaprvé: husita Jan Žižka z Trocnova nikdy Kost nedobýval, protože ji přehlédl. Když táhl údolím, spatřil majestátné Trosky a vydal se hned tam. Ale ani ty se mu dobýt nepodařilo. Zadruhé: Kost má své jméno odnepaměti. Její první majitel Beneš z Vartemberka si nechával říkat Benesius di Costi. Přídomek jeho jména znamená něco jako „pevný, tvrdý, kamenný“ nebo „klenutý“. Ve 14. století se většina panských hrádků a tvrzí stavěla ze dřeva. Kost byla výjimkou a ve jméně jí to zůstalo. A nakonec; i kdyby to všechno náhodou byla pravda, proč by propána obyvatelé Kosti pojmenovávali hrad podle slov nepřítele?! Mimochodem, Zajícové z Hazmburka, kterým Kost patřila v době, kdy Žižka táhnul Českým rájem, sice ve znaku měli kančí hlavy, avšak ty přejali od Buziců. S domnělým vepřovým pro husity to nemá nic společného.



Ze všech tří stran byly kolem hradu kdysi vybudovány tři rybníky: Bílý, Černý a Labutí, z nichž první dva se zachovaly dodnes. Protržením hrází těchto rybníků bylo možno proměnit okolí hradu v těžko přístupný terén.



Černý rybník a sklály



pohled na Kost od Bílého rybníka

My si nejdříve dáme pivečko na posilnění v hradní restauraci Kost



A po obhlídce hradu se vydáme do údolí **Plakánek**.



Bohužel – nějak jsme se vyhnuly jeskyni, kde žili dvě Barušky. Totiž nedaleko Kosti se nachází bývalé skalní obydlí zvané „U slepé Barky“. Chudoba v tomto kraji nebyla nic výjimečného, a proto se k bydlení využívalo čehokoliv, co příroda poskytovala.



Neznáme jméno stavitele skalního obydlí a ani nevíme, k čemu objekt původně sloužil. Avšak můžeme s jistotou říct, podle koho dostaly Barušky své jméno. V roce 1881 patřil objekt panské vrchnosti. Tehdejší majitel Kosti toho využil a nastěhoval sem bývalé zaměstnankyně, které se už dál nehodily k práci. Jako první se mezi chladnými zdmi ocitla vdova po pacholkovi.



Rok si nežila nijak špatně. Od vrchnosti dostávala takzvaný deputát ve formě potravin a povolení

sběru dříví a lesních plodů. Nemusela platit nájem ani daně. Jenže pak za ní poslali poloslepou vdovu po nádvořníkovi, která dávala svou někdejší společenskou převahu najevo. Ženy žily v nevelké skalní světnici, ale hřebínky jim to nesrazilo. Každá si obydlela vlastní koutek místnosti, majetek i peníze vlastnily odděleně a také potraviny, které nepocházely přímo z deputátu, konzumovaly zvlášť. Obě Barušky zde žily přes devatenáct let. Až do 1. světové války. Za tu dobu přišly o co mohly. Jediné, co po nich zbylo, je jméno, jež se používá dodnes.



Hrad Kost je sevřen v malebné kotlině. **Plakánek**. Stráně jsou vroubeny pískovcovými skalami, potáhnuty kobercem měkké trávy a opředené pověstmi. Zvlášť údolí Plakánek podnítilo díky svému názvu mnoho duší tklivých kronikářů k psaní neuvěřitelných příběhů.



Tak si nějaké povíme

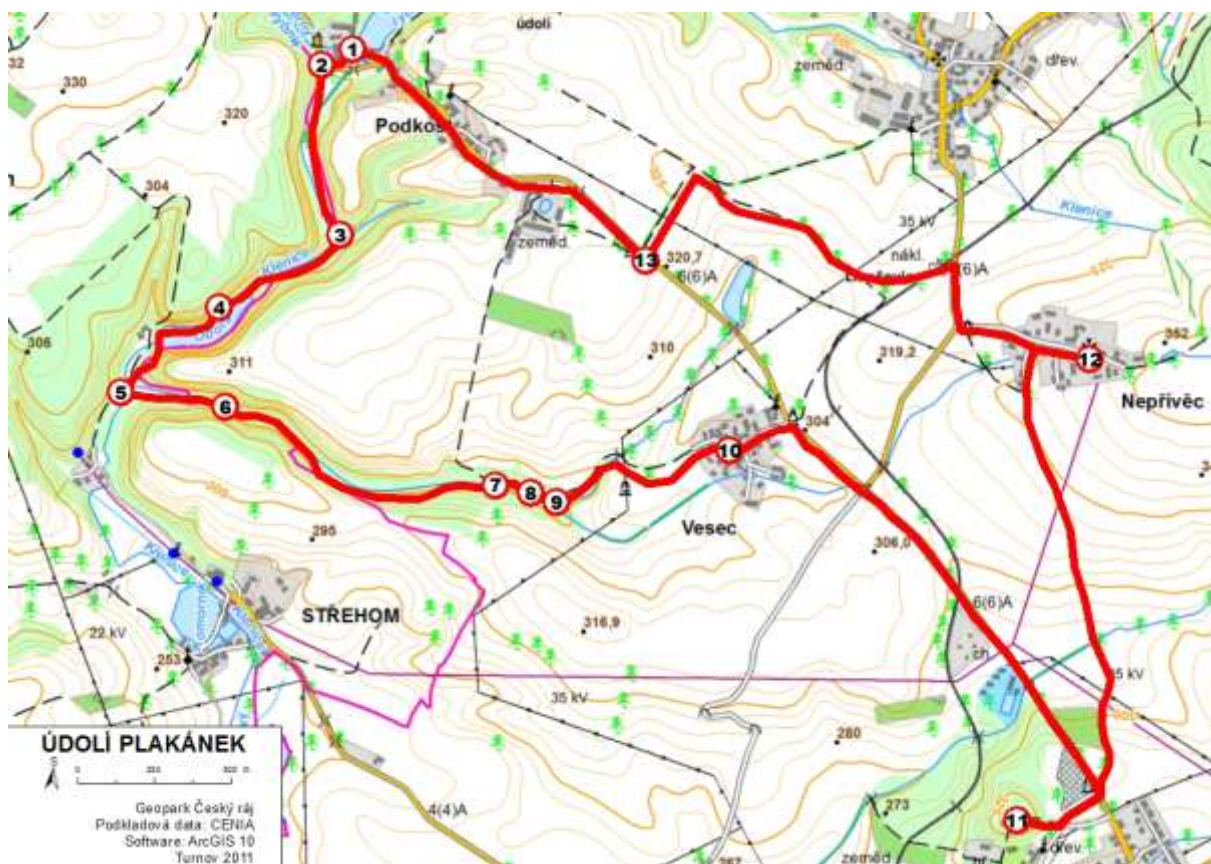
Černý uhlíř - Údolí Plakánek je vidět z hradního nádvoří. Vine se jím cesta, obepínající svými kličkami skaliska a lesy na západě. Historické prameny dokládají, že tam, kde dnes vidíme jen obyčejnou zatáčku, stával kdysi domek uhlíře. Pálil dřevo na dřevěné uhlí, a tak bylo často údolí plné kouře. Není divu, že procházející lidé slzeli. Odtud možná jméno „Plakánek“. Povídá se, že uhlíři se kdysi ve zdejších hlubokých lesích zatoulal syn. Celou noc jej utrápení rodiče hledali, až nakonec měsíc osvětlil mdlým světlem hradby Kosti a uhlíř spatřil plačícího syna pod hradní branou.



Údolí nářků - V údolí Plakánek prý brečela a naříkala spousta lidí. Plakala zde dívka, jež opustil milý. Sténali tu a blouznili, až se okolní skály chvěly, nešťastní odsouzenci, kteří byly v kotlině mučeni a popravováni na stinadlech. Jakási nešťastná vdova se i s dítětem v rukou vrhla do chladivé náruče Bílého nebo Černého rybníka – kdo dnes ví. Jejich pláč se údajně nesl údolím ještě pěkně dlouhou dobu!

Osudová láska - Babky povídají, že Plakánek získal své jméno podle smutné události. Místní uhlíř měl pohlednou dceru, jejíž vnady nedaly spát ani jakémusi úředníkovi na Kosti. Dívka podlehla jeho svodům a jednou v noci, když se nekřesťanský hřích mohl schovat za roušku tmy, vydala se na hrad, aby přinesla svému milému potěšení. Jenže jakmile se mladici začalo zakulacovat břicho, už o ní hradní pán nevěděl. Tak nerovný sňatek byl přece zcela nemožný! Žena pochopila, jak naivně naletěla jeho sladkým řečem a neupřímným slibům, ale bylo již pozdě. Dítě donosila, avšak hned po porodu jej zaživa zahrabala kdesi v údolí. Teprve dalšího dne si uvědomila, jak hrozný čin spáchala a jala se svého synáčka hledat. Nenašla jej. Od té

doby se prý za úplňku ozývá údolím dětský pláč. To malý chlapec s krví šlechtickou i uhlířovou nařiká za svou hříšnou matkou. Úpění má zaniknout teprve tehdy, až tělo nějaká prostá a čitá lidská duše objeví a řádně jej pohřbí.



Hlavní údolí zvané též Střehomský Plakánek vyhloubila říčka Klenice, kterou zde též napájí několik pramenů vyvěrajících ze skal a úbočích





Procházíme romantickým údolím obklopeným rozličnými skalami s borovým porostem. Je pozoruhodné, jaké kaňony a zákurty ve skalách vyhloubily nejrůznější přírodní faktory v

podloží kvádrového pískovce, vzniklého před milióny lety zpevněním písčinych usazenin na dně druhohorního moře.



Velké rozpětí teplot a vlhkosti na relativně malé ploše vytváří dobré podmínky k životu pestré škály našich kyticek i zvířat. Proto byl r. 1990 Plakánek vyhlášen přírodní rezervací.

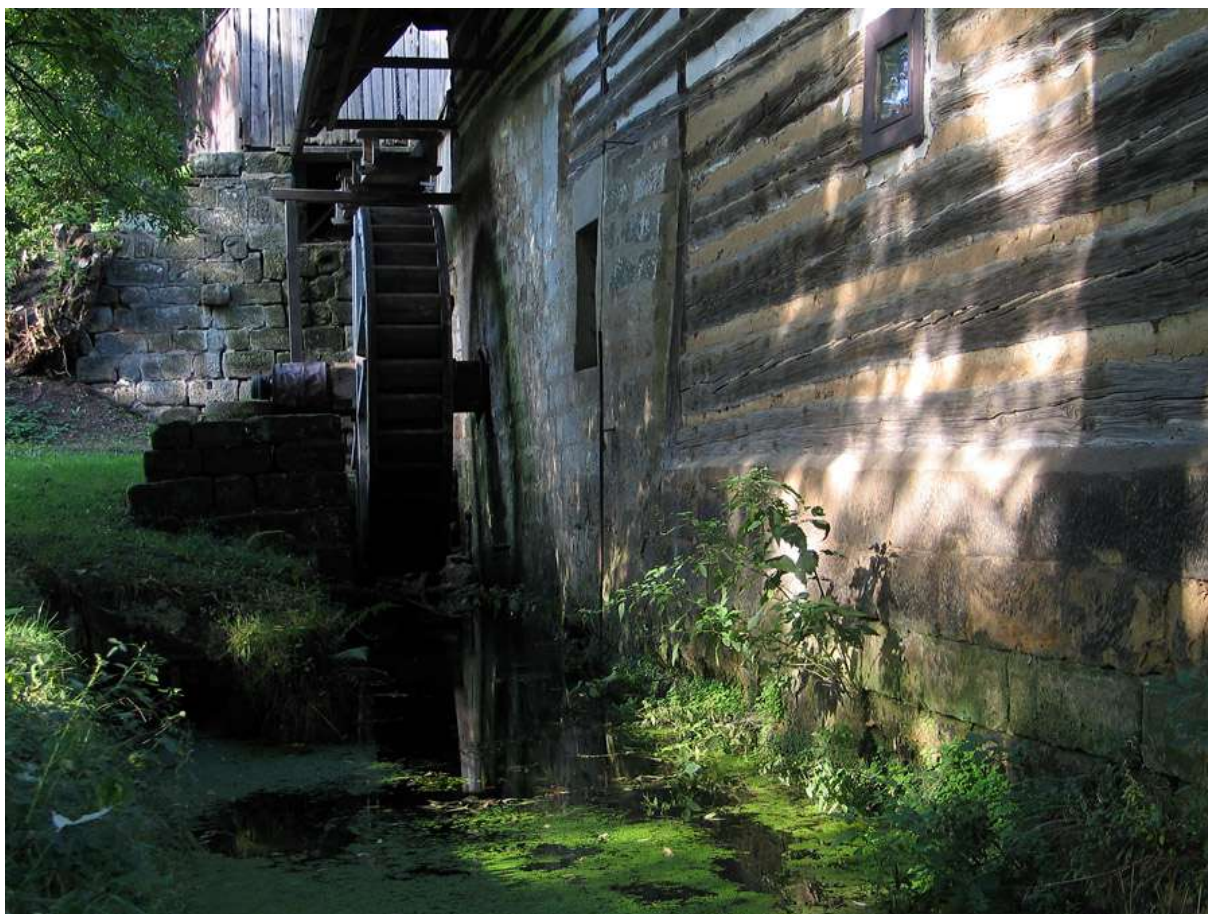
Rybník Obora je opravdu kouzelný.



Za skalami romanticky roubeným rybníkem Obora je studánka Roubenka, připomínaná v básních Fráni Šrámka, který tato místa prý velmi miloval.

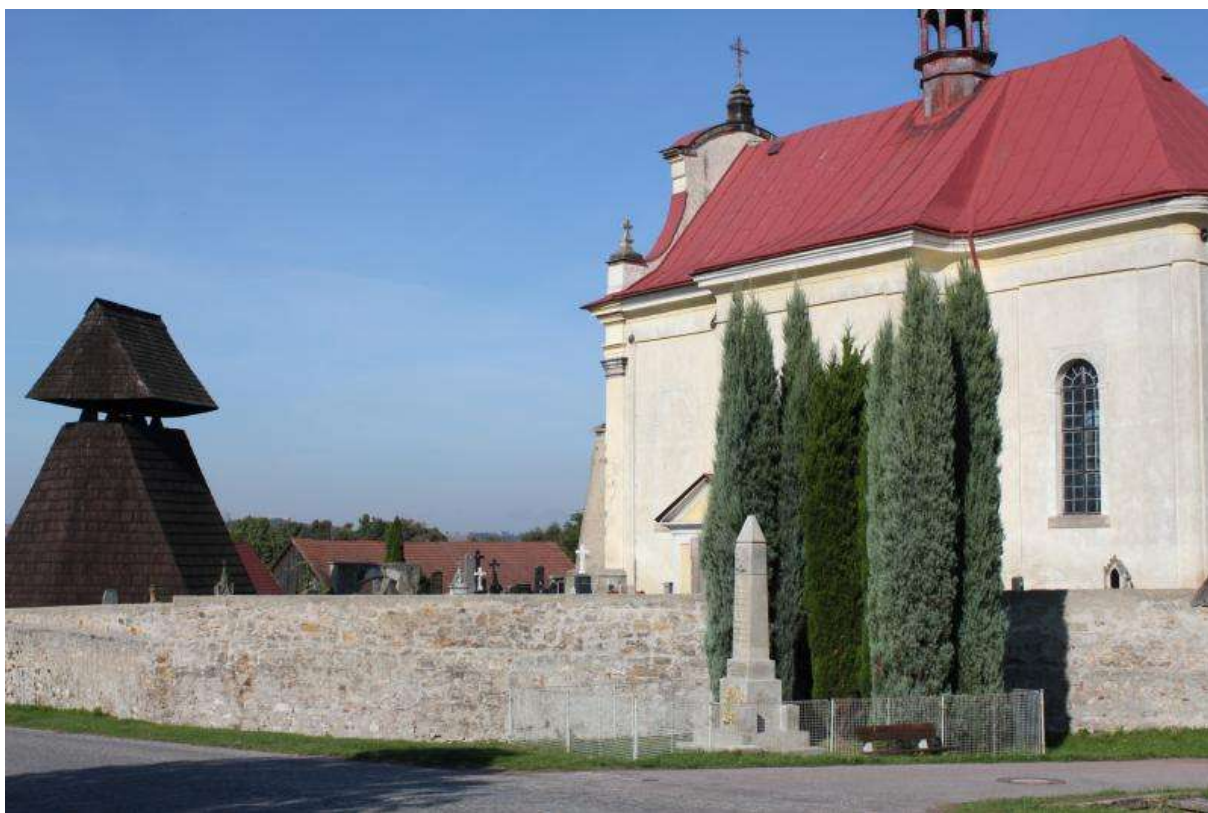


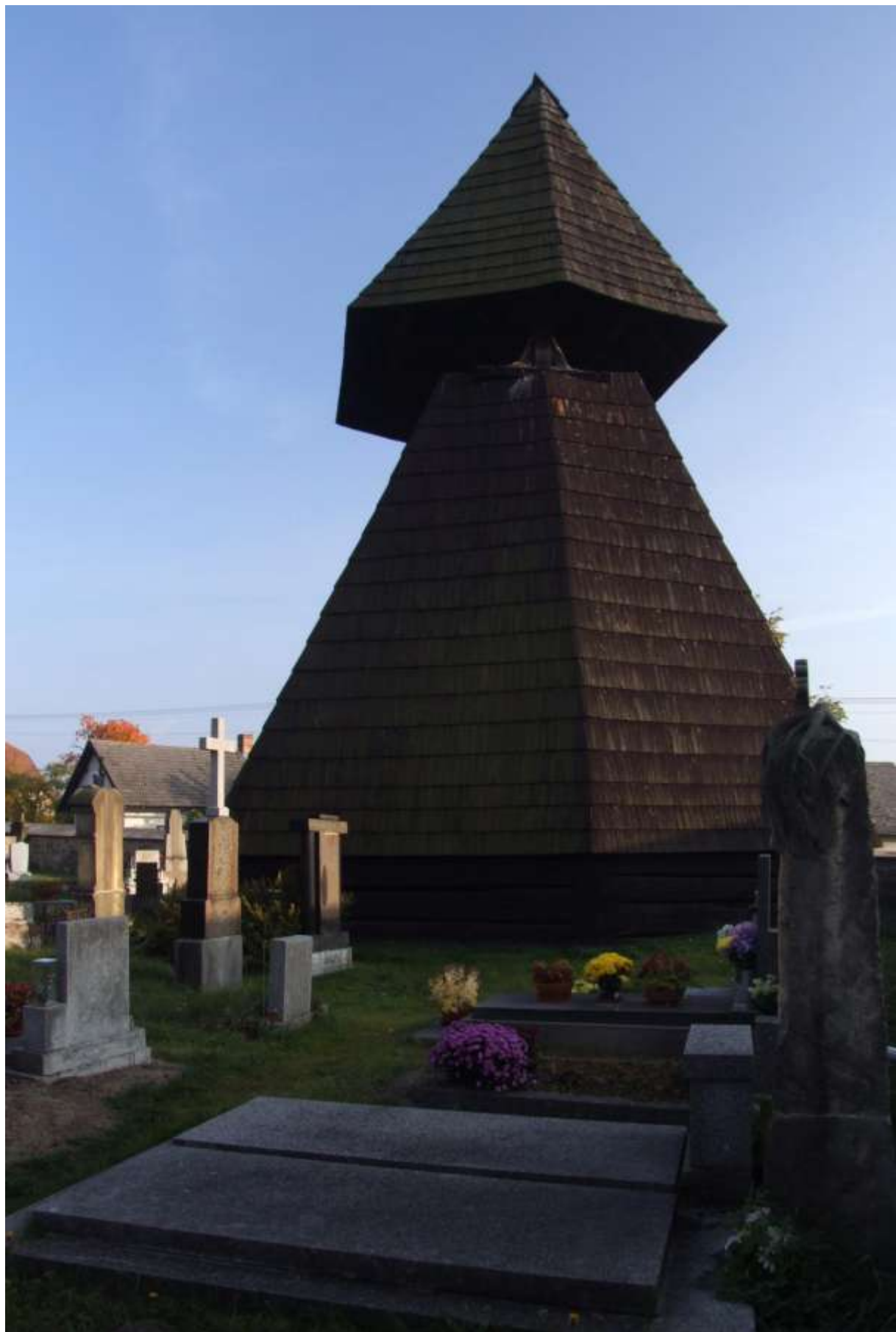
Ve studánce jsme objevily jak žáby, tak i malé čolky!! Pokračujeme v cestě a zanedlouho jsme u bývalého mlýna a hospody Roubenky ve Střehomí. Potěšil nás pohled na náhon s mlýnským kolem.



V hospůdce dost dlouho čekáme na obyčejný sýr a kuřecí řízek. No upřímně – moc jsme si ani po tom čekání nepochutnaly. A já pak měla asi týden problémy s žaludkem – a téměř žlučnickový záchvat. Jestli někdy příště, tak jenom posedět a popít...

Nedá se noc dělat, čas pokročil a musíme putovat dál. Čeká nás ještě obec **Osek**







Hlavní dominantou obce je kostel Nanebevzetí panny Marie s krásnou dřevěnou zvonicí Dřevěná šestiboká zvonice, postavená v r. 1601 na místě, kde stála původní, je pozoruhodná svou vzpěradlovou konstrukcí. Trám nesoucí zvon je vzepřený šikmo vzhůru ukloněnými trámovými vzpěrami. Stavba je s otevřeným prostorem u zvonu, nahoru se zužující s možností výhledu do krajiny.



Prohlášenou kulturní památkou je také kamenná zeď hřbitova.





Krásný výlet v krásném prostředí!!

